

## II

(Sagatavošanas dokumenti)

## EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

### 430. PLENĀRĀ SESIJA 2006. GADA 26. OKTOBRĪ

#### Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Zaļā grāmata — Zaudējumu atlīdzināšanas prasības par EK konkurences noteikumu pārkāpšanu"

COM(2005) 672 galīgā redakcija

(2006/C 324/01)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2005. gada 19. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu "Zaļā grāmata — Zaudējumu atlīdzināšanas prasības par EK konkurences noteikumu pārkāpšanu"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2006. gada 20. septembrī. Ziņotāja — SÁNCHEZ MIGUEL kdze.

Ņemot vērā Komitejas pilnvaru termiņa atjaunošanu, pilnsapulcē tika pieņemts lēmums balsot par šo atzinumu oktobra plenārajā sesijā, un SÁNCHEZ MIGUEL kdze tika iecelta par galveno ziņotāju atbilstoši Reglamenta 20. pantam.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 430. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 26. oktobrī, ar 99 balsīm par, 28 balsīm pret un 22 atturoties pieņēma šo atzinumu.

### 1. Kopsavilkums

1.1 Komisijas sagatavotā Zaļā grāmata par zaudējumu atlīdzināšanas prasībām par EK konkurences noteikumu pārkāpšanu aizsāk plašas debates par Kopienas pamatnostādņu nepieciešamību, lai uzņēmumi, patērētāji un darba ņēmēji varētu vieglāk iesniegt prasības pret tiem, kuri savā uzņēmējdarbībā pārkāpj EK Līguma 81. un 82. pantu.

1.2 EESK vispirms vēlas uzsvērt, ka mērķis ir nodrošināt efektīvu aizsardzību ikvienam, kas ir iesaistīts Eiropas iekšējā tirgū. Ņemot vērā preču brīvu apriti, visās dalībvalstīs ir jāvienādo tiesības un pienākumi, kas izriet no līgumiem un pakalpojumiem. Attiecībā uz pārrobežu darījumiem ir jāveicina valstu tiesību aktu saskaņošana.

1.3 Otrkārt, ir jāņem vērā, ka pastāv Eiropas un attiecīgo valstu konkurences iestādes (VKI), kuru uzdevums ir darīt zināmas aizliegtas darbības un noteikt ekonomiskas sankcijas uzņēmumiem, kas pārkāpj noteikumus. Zaļās grāmatas mērķis ir ar tiesu starpniecību nodrošināt kompensāciju par zaudējumiem privātajā sektorā, kas nozīmē attiecīgo pasākumu saskaņošanu ar pasākumiem, kurus jau veic VKI.

1.4 Attiecībā uz Zaļajā grāmatā apskatītajiem vissvarīgākajiem jautājumiem jāatzīmē, ka EESK pieeja nav vispārēja, bet par katru jautājumu tā izvirza argumentus, kas palīdzēs Komisijai pieņemt lēmumus, lai noteiktu pamatnostādnes tiesību aktu turpmākai pieņemšanai. Atzinuma 5. nodaļā ir argumentācija un atbildes uz visiem minētajiem jautājumiem.

### 2. Ievads

2.1 Eiropas iekšējā tirgū ir notikusi būtiska reorganizācija attiecībā uz konkurences noteikumiem, kas — no vienas puses — ļāva izveidot minētajā tirgū precīzus noteikumus, lai nodrošinātu uzņēmumu darbību brīvas konkurences apstākļos, un — no otras puses — ļāva savstarpēji pielāgot valstu konkurences noteikumus, lai atvieglotu uzņēmumiem izmantot tiesības brīvi veikt uzņēmējdarbību ar vienlīdzīgiem nosacījumiem.

2.2 Viens no jautājumiem attiecībā uz iekšējo tirgu ir otras tirgus daļas, t. i., patērētāju — šī vārda visplašākajā nozīmē — efektīvas aizsardzības nodrošināšana, ja patērētāju tiesības ierobežo pārrobežu līgumi un pakalpojumi, proti, ja attiecīgais

uzņēmums atrodas citā dalībvalstī, patērētāju tiesības tiek ierobežotas ar savas valsts patērētāju tiesībām, turpretim konkurences noteikumi attiecas uz visu iekšējo tirgu.

2.3 Kopienas tiesību aktos konkurences jomā trūkst efektīvas sistēmas, zaudējumu atlīdzības pieprasīšanai par EK Līguma 81. un 82. pantā paredzēto noteikumu pārkāpšanu iekšējā tirgū. Komisijas jaunā pieeja attiecībā uz konkurences politiku un patērētāju aizsardzību palīdzēja sagatavot Zaļo grāmatu, kurā aplūkoti būtiskākie jautājumi tiesību aktu pieņemšanai to personu tiesību aizsardzībai, kas cietušas brīvas konkurences nepietiekamības dēļ iekšējā tirgū.

2.4 Jāņem vērā EK Līguma 153. panta 3. punkta nozīmīgums<sup>(1)</sup>, kas ļauj īstenot patērētāju aizsardzības horizontālu politiku visu pārējo politiku ietvaros.

2.5 Zaļajā grāmatā ir izskatīti vissvarīgākie aspekti saistībā ar aizsardzības pasākumu īstenošanu un zaudējumu atlīdzināšanas prasību ieviešanu attiecībā uz Kopienas konkurences noteikumu pārkāpšanu, jo īpaši attiecībā uz Līguma 81. un 82. pantu un to piemērošanas noteikumiem. Tomēr jāņem vērā, ka Zaļā grāmata attiecas uz kompleksu tiesību jomu, kurā pieņemtie tiesību akti varētu izraisīt valstu procedūras noteikumu reformu, kas rada virkni jautājumu galvenokārt attiecībā uz subsidiaritātes principa piemērošanu un atsevišķos gadījumos arī attiecībā uz citiem civiltiesību aspektiem.

2.6 Kā sākuma punkts Zaļajā grāmatā ir konkurences tiesību divējāda piemērošana. No vienas puses, publiskās iestādes, t.i., ne tikai Komisija, bet arī attiecīgās valsts iestādes (VKI) individuāli piemēro konkurences noteikumus savu pilnvaru ietvaros. Pirmkārt, konkurences iestādes ir pilnvarotas konstatēt noteikumu pārkāpumus un paziņot par nolīgumu, kas izkropļo konkurenci, spēkā neesamību. Otrkārt, minētās iestādes ir pilnvarotas noteikt finansiālas sankcijas, pamatojoties uz konkurences noteikumu īstenošanas regulām.

2.7 Turklāt fiziskās un juridiskās personas var izmantot savas tiesības konkurences jomā vispārējās piekritības tiesās, tādēļ ka tiesas tieši piemēro konkurences noteikumus. Privātajā jomā īpaša uzmanība pievēršama tādu tiesiskās aizsardzības līdzekļu izmantošanai, kas paredzēti uzņēmumu nelikumīgas darbības izbeigšanai, nepieļaujot šādas darbības turpināšanu un mazinot tās nelabvēlīgu ietekmi gan uz uzņēmumiem, gan uz patērētājiem.

2.8 Ar Līgumu piešķirto tiesību efektīvas aizsardzības mērķis tomēr ir nodrošināt zaudējumu kompensāciju, un tieši tas ir zaudējumu atlīdzināšanas prasību pamatmērķis gadījumos, kad zaudējums radies konkurences noteikumu neievērošanas rezultātā. Brīvas konkurences ierobežošana ietekmē gan uzņēmumus, gan patērētājus, kuri atrodas tirgus darbības ķēdes galapostmā.

(1) Skatīt OV C 185, 8.08.2006.

2.9 Eiropas Kopienas Tiesa (EKT) ir pieņēmusi svarīgu nolēmumu, kas Līguma 81. un 82. panta noteikumu pārkāpšanas rezultātā cietušām privātpersonām piešķir tiesības pieprasīt kompensāciju. Gadījumos, kad minētās tiesības ir pretrunā attiecīgās valsts tiesību aktiem<sup>(2)</sup>, Līguma panti ir prioritāri.

2.10 Zaļajā grāmatā ir iekļautas dažādas norādes, kas palīdz noteikt iespējamus zaudējumu atlīdzināšanas pieprasījumu veidus, pamatojoties uz konkurences iestāžu ierosinātām prasībām vai zaudējumus cietušo privātpersonu ierosinātām prasībām. Zaļajā grāmatā ir uzskaitīti daudzi svarīgi jautājumi un aplūkotas dažādas iespējas, lai debatēs panāktu labāko iespējamo rezultātu gan šādu iespēju turpmākā īstenošanā, gan to pielāgošanā valstu tiesību sistēmām, kuras ne vienmēr ir savstarpēji atbilstošas.

### 3. Zaļās grāmatas kopsavilkums

3.1 Zaļajā grāmatā ir aplūkota virkne jautājumu ar mērķi veicināt diskusiju par zaudējumu atlīdzināšanas tiesisko raksturu, norādot vairākas iespējas Komisijas turpmākās darbības likumdošanas jomā ierobežošanai un virzībai. Skaidri jānosaka, ar kādiem nosacījumiem var iesniegt prasību par zaudējumu atlīdzināšanu un kādi faktori, ņemot vērā dažās dalībvalstīs jau spēkā esošos tiesību aktus, minēto procesu atvieglotu.

3.2 Komisija izvirza trīs jautājumus un ierosina vairākas iespējas:

A jautājums: Vai ir nepieciešami īpaši noteikumi par dokumentāru pierādījumu nodošanu atklātībā civilajā tiesvedībā par zaudējumu atlīdzināšanu saskaņā ar EK Līguma 81. un 82. pantu? Ja ir nepieciešami, tad kādā veidā šādi nodošanai atklātībā jānotiek?

B jautājums: Vai saistībā ar konkurences noteikumu pārkāpšanas rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzības prasībām var būt lietderīgi īpaši noteikumi attiecībā uz piekļuvi dokumentiem, kas atrodas konkurences iestādes rīcībā? Kā šādu piekļuvi varētu organizēt?

C jautājums: Vai būtu jāatvieglo prasītāja pierādīšanas pienākums lietās par zaudējumu atlīdzināšanu sakarā ar konkurences noteikumu pārkāpumiem, un, ja tas būtu atvieglojams, tad kādā veidā?

Otrais punkts Zaļajā grāmatā ir par vainas nepieciešamību. Daudzās dalībvalstīs civiltiesiskās atbildības lietās ir noteikta prasība pierādīt vainas esamību. Līdz ar to rodas šāds jautājums:

D jautājums: Vai attiecībā uz prasījumiem par zaudējumu atlīdzināšanu saistībā ar konkurences noteikumu pārkāpumiem ir jānosaka prasība par vainas nepieciešamību?

Trešajā punktā par zaudējumu koncepciju tiek izvirzīti divi jautājumi:

(2) Skatīt spriedumu *Courage Ltd. pret Bernard Crehan*, C-453/99, 2001. gada 20. septembris. Anglijas un Velsas Apelācijas tiesas (4. Civiltiesu daļas) prasība pēc prejudiciāla nolēmuma.

E jautājums: Kā būtu jādefinē atlīdzināmais zaudējums?

F jautājums: Kura metode būtu jāizmanto zaudējumu apmēra aprēķināšanai?

Apskatīta ir arī nodošanas aizstāvība un netiešā pircēja tiesības iesniegt prasību:

G jautājums: Vai jābūt noteikumiem par nodošanas aizstāvības pieļaujamību un darbību? Ja jābūt, tad kādā formā? Vai netiešajam pircējam jābūt tiesībām iesniegt prasību?

Svarīgs ir jautājums par to, vai minēto prasības veidu var izmantot patērētāju interešu aizsardzībai, jo šādu prasību uzskata par individuāli grūti piemērojamu. Šādā gadījumā vajadzētu iesniegt kopēju prasību, ko jau praktizē dažās ES dalībvalstīs.

H jautājums: Vai jābūt pieejamām īpašām procedūrām kopējo prasību iesniegšanai un patērētāju interešu aizsardzībai? Ja jābūt, kā šādas procedūras jāveido?

Izmaksām ir svarīga nozīme ierosināto pasākumu efektivitātes nodrošināšanā, jo lielas izmaksas reizēm attur prasītājus no prasības iesniegšanas. Līdz ar to rodas jautājums:

I jautājums: Vai jāievieš īpaši noteikumi, lai prasītājam samazinātu izmaksu risku? Ja jāievieš, tad kāda veida noteikumi?

Likuma piemērošanas valsts un privātajā sektorā koordinēšana var veicināt uzsāktās tiesvedības efektivitāti. Līdz ar to rodas šāds jautājums:

J jautājums: Kā var optimāli koordinēt piemērošanu privātajā un valsts sektorā?

Vēl viens jautājums ir par tiesu piekritību un piemērojamajiem tiesību aktiem, jo daudzām darbībām, ko aizliedz konkurences noteikumi, ir pārrobežu raksturs:

K jautājums: Kādas materiālās tiesības jāpiemēro prasībām par konkurences noteikumu pārkāpšanas rezultātā radītu zaudējumu atlīdzināšanu?

Komisijas priekšlikumā vēl ir iekļauti šādi jautājumi:

L jautājums: Vai eksperts, ja tāds ir nepieciešams, jāieceļ tiesai?

M jautājums: Vai jāatliek noilguma termiņi? Ja jāatliek, tad no kāda laika?

N jautājums: Vai ir nepieciešams cēloņsakarības juridiskā noteikuma skaidrojums, lai atvieglotu zaudējumu atlīdzināšanas prasības?

#### 4. Vispārīgas piezīmes

4.1 Regulā Nr. 1/2003 <sup>(3)</sup> ir atzīta Komisijas un VKI atbildība par Kopienas konkurences tiesību pareizas īstenošanas, ko veic Kopienas iestādes un dalībvalstis, pārraudzību, kā arī tas, ka Komisija un VKI savu pilnvaru robežās var pasludināt kādu darbību par nelikumīgu vai par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu tirgū un noteikt sankcijas, kuru veids un apmērs atbilst nodarītajam kaitējumam un zaudējumam.

4.2 Problēma rodas sakarā ar minētās regulas piemērošanu civiltiesās, kurās privātpersonas, jo īpaši patērētāji, kas konkurenci kropļojošas rīcības rezultātā cietuši zaudējumu, vēlas iesniegt prasību, lai saņemtu kompensāciju par šādu kaitējumu un zaudējumu, kuru izraisījušas attiecīgās nelikumīgās darbības. Minētā problēma ir jārisina Eiropas Savienības līmenī. Preču un pakalpojumu brīvai aprītei Eiropas iekšējā tirgū ir vajadzīgi Kopienas pasākumi, jo īpaši, ņemot vērā to, ka stāvoklis dalībvalstīs ir ļoti atšķirīgs, un, tā kā par attiecīgo jautājumu nav ES tiesību aktu, tas ir valstu tiesu kompetencē.

4.2.1 Risinājums, lai atvieglotu patērētāju zaudējumu kompensēšanu, nav obligāti attiecināms uz uzņēmumu savstarpējiem strīdiem; tieši uzņēmumi ir vide, kur visvairāk konstatē strīdus sakarā ar konkurences ierobežojumiem. Komisijas priekšlikumā būtu jāparedz, kā rīkoties šādu strīdu gadījumā. Līdzīgā veidā ir jāparedz darba ņēmēju aizsardzība uzņēmumos, kas iesaistīti konkurenci kropļojošā darbībā.

4.3 Tā kā nav Kopienas tiesību aktu par tādu zaudējumu kompensēšanu, kas radušies sakarā ar Līguma 81. un 82. panta pārkāpšanu, EKT <sup>(4)</sup>, kura bija saņēmusi prejudiciāla nolēmuma prasību par konkurences noteikumu piemērošanu dalībvalsts tiesā, tomēr noteica, ka EK līguma panti ir piemērojami tieši. Prasība par kaitējumu, ko izraisa konkurences ierobežojumi, ir valstu tiesu piekritībā. Turklāt EKT atkārtoja principu, kas jau izteikts vairākos nolēmumos <sup>(5)</sup> un saskaņā ar kuru Līgums ir radījis pats savu tiesību sistēmu, kas iekļauta dalībvalstu tiesību sistēmās un ir vienādi saistoša gan valstīm, gan privātpersonām.

4.4 EKT <sup>(6)</sup> ir arī apstiprinājis, ka 81. panta 1. punkts un 82. pants tieši ietekmē attiecības starp privātpersonām un piešķir attiecīgajām privātpersonām tiesības, kas jānodrošina valsts tiesām, un piebilst <sup>(7)</sup>, ka, tā kā minētajā jomā nav Kopienas reglamentējošu noteikumu, katras dalībvalsts tiesību sistēmai jānozīmē kompetentas tiesas un tribunāli un jānosaka sīki izstrādāti procesuāli noteikumi, kuri nodrošinātu tiesības, kādas attiecībā uz privātpersonām tieši izriet no Kopienas tiesību aktiem.

<sup>(3)</sup> Padomes 2002. gada 16. decembra Regula (EK) Nr. 1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma 81. un 82. pantā (OV L 1, 04.01.2003, EESK atzinums: OV C 155, 29.05.2001, 73. lpp.).

<sup>(4)</sup> Skatīt nolēmumu, kas minēts 3. piezīmē, jo īpaši no 17. līdz 19. apsvērumam.

<sup>(5)</sup> Skatīt iepriekš minētā nolēmuma 19. punktu, kur minēti daudzi nolēmumi, kuri apstiprina to pašu principu par EK līgumā minēto noteikumu tiešu piemērošanu.

<sup>(6)</sup> Skatīt iepriekš minētā nolēmuma 23. punktu, kurā doti tiesu prakses gadījumi.

<sup>(7)</sup> Skatīt minētā nolēmuma 29. punktu.

4.5 EESK uzskata, ka varētu izstrādāt Kopienas pamatnostādnes, kurās noteiktu, kā iesniedzama prasība par kaitējumu, kas radies sakarā ar Līguma pārkāpšanu. Šādas prasības mērķis ir pieņemamās robežās kompensēt cietušajām personām ekonomiskus vai peļņas zaudējumus, kas radušies konkurenci kropļojošas rīcības rezultātā. Pirmām kārtām šādi prasībai tomēr jāļauj patērētājiem vārda plašākajā nozīmē realizēt savas ekonomiskās tiesības, kādas izriet no viņu aizsardzībai paredzētajiem tiesību aktiem. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas izstrādāto Zaļo grāmatu, bet tomēr vēlas uzsvērt, ka lietu izskatīšanai jānotiek īsākā termiņā, lai iespējami īsā laikā nodrošinātu vislabāko rezultātu.

## 5. Īpašas piezīmes

5.1 EESK uzskata, ka, sākot no privātas lietas iesniegšanas civiltiesā, ir prioritāri jānosaka turpmākie pasākumi konkurenci kropļojošas rīcības radītu zaudējumu atlīdzināšanai.

5.2 Gan Kopienas, gan katras dalībvalsts konkurences iestādēm ir instruments Kopienas tiesību aktu īstenošanai — Regula (EK) Nr. 1/2003<sup>(8)</sup>, kas dod plašas pilnvaras rīkoties prasību gadījumā pret uzņēmumiem, kuri tiek turēti aizdomās par konkurences noteikumu pārkāpšanu. Kaut arī minētās pilnvaras ir ievērojamas, valsts iestādes var tikai paziņot, ka kāds uzņēmums ir pārkāpis konkurences noteikumus, un uzlikt sodu.

5.3 Problēma kļūst vēl sarežģītāka, ja Kopienas līmenī konkurences iestādēm nav pilnvaru noteikt pasākumus zaudējumu atlīdzināšanai. Turklāt EKT var rīkoties tikai, atsaucoties uz prejudiciāliem nolēmumiem, jo minētajā jomā piekrišana ir valsts tiesām. Līdz ar to EKT uzskata, ka dalībvalstīm jānosaka pašām sava kārtība nodarīto zaudējumu atlīdzināšanai<sup>(9)</sup>.

5.4 EK līguma 81. un 82. panta piemērošana privātajā jomā nozīmē, ka minētos pantus var izmantot valsts tiesās civilajā tiesvedībā, izskatot prasības par zaudējumu kompensēšanu privātpersonām. Problēmātiski ir noteikt, kāda veida prasība ir visatbilstošākā, kā arī, vai ir iesniedzama īpaša prasība. Iepriekš minētais rada ievērojamas problēmas, kas labi redzams no Komisijas Zaļajā grāmatā aplūkotā plašā jautājumu loka. EESK gribētu dot savu ieguldījumu debatēs, izsakot piezīmes par izvirzītajiem jautājumiem.

5.4.1 **Pierādījumu pieejamība.** Civillietās noteikumi par pierādījumiem izvirza divus pamatjautājumus — par pierādīšanas pienākumu un par šāda pierādījuma novērtēšanu. Minētie jautājumi būtu jāņem vērā tiesvedībā, kas var notikt dažādos

posmos: i) pēc konkurences iestādes nolēmuma, ii) pirms konkurences iestādes nolēmuma, kā arī iii) vienlaicīgi ar kompetentās iestādes veikto attiecīgās darbības analīzi.

5.4.1.1 Regulā (EK) Nr. 1/2003 ir paredzēti visi apstākļi, kad Kopienas un valsts konkurences iestādes var pieprasīt pierādījumus, lai noteiktu, vai notiek konkurenci kropļojoša darbība<sup>(10)</sup>. Iespēja izmantot par pierādījumu konkurences iestādes dokumentāciju būtu veids, kā risināt pierādījumu iegūšanas problēmu privātpersonām. Jautājums ir, vai lēmums piešķirt piekļuvi dokumentācijai ir tās tiesas kompetencē, kurā iesniegta prasība, vai uz to būtu tiesības privātpersonām (prasītājiem). EKT<sup>(11)</sup> ir izveidojusi tiesas praksi attiecībā uz Komisijas saistībām nenodot strīdīgus dokumentus trešām personām, kamēr nav beigusies galvenā tiesvedība.

5.4.1.2 Līdz ar to attiecībā uz pārraudzības pasākumiem varētu izvirzīt šādu priekšnoteikumu — ja konkurences iestāde ir konstatējusi pārkāpumu un cietušās privātpersonas ir iesniegušas prasību par zaudējumu atlīdzināšanu, konkurences iestāde sniedz tiesām pierādījumus, šādi veidojot saikni starp konkurences noteikumu piemērošanu publiskajā un privātajā jomā<sup>(12)</sup>.

5.4.1.3 Gadījumos, kad prasību par zaudējumu atlīdzināšanu sakarā ar konkurences noteikumu pārkāpšanu neizskata kompetentu iestāžu lēmuma rezultātā, EESK uzskata, ka, lietas ierosināšanai prasītājam jāiesniedz pietiekami pierādījumi, lai iepriekš novērtētu prasības apmierināšanas varbūtību (faktu konstatēšana). Tādēļ ir vajadzīgi ne tikai īpaši noteikumi dokumentāru pierādījumu iesniegšanai, bet ir arī jāatzīst tiesu aktīvā loma un plašas pilnvaras, ieskaitot pilnvaras noteikt sankcijas, attiecībā uz prasības pamataspektiem un jo īpaši attiecībā uz pierādījumu meklēšanu, apkopošanu un iesniegšanu.

5.4.1.4 Tā kā valsts tiesām, kas izskata lietas par konkurences noteikumu pārkāpšanu, ir paralēlas pilnvaras attiecībā uz konkurences noteikumu pārkāpšanu un dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu (Regula Nr. 1/2003), piekļuve minētajiem dokumentiem, ja vien tā nav pretrunā iepriekš minētajai konfidencialitātes garantēšanai, nedrīkst būt nepārvarams šķērslis. Pieejamības noteikumiem prioritāri jāpakļaujas tiesas valsts likumiem, bet konkurences iestādēm ir arī pienākums sniegt tiesām jebkurus pierādījumus, ko tiesas pieprasa.

<sup>(8)</sup> Ir svarīgi uzsvērt, ka pastāv Eiropas konkurences tīkls (EKT) (OV C 101, 27.04.2004), kura uzdevums ir veicināt sadarbību starp Komisiju un valsts konkurences iestādēm konkurences noteikumu īstenošanas jomā.

<sup>(9)</sup> Skatīt iepriekš minēto *Courage* spriedumu.

<sup>(10)</sup> Šajā jomā pašlaik ir palielinājies šo iestāžu pilnvaru apjoms, kaut arī dažos gadījumos ir vajadzīga pilnvara no valsts tiesu iestādēm, piemēram, komercreģistra gadījumā.

<sup>(11)</sup> Lieta 155/79, 1982. gada 18. maija nolēmums, *AM&S Ltd* pret Komisiju (EKT 1982, 417. lpp).

<sup>(12)</sup> Komisijas paziņojums par sadarbību starp Komisiju un ES dalībvalstu tiesām, piemērojot EK līguma 81. un 82. pantu (OV C 101, 27.04.2004).

5.4.1.5 Jāuzsver, ka piekļuve dokumentiem, kas jau savākti tiesvedībā par pārkāpumu, ir īpaši svarīga prasībās par zaudējumu atlīdzināšanu sakarā ar noteikumu pārkāpšanu neatkarīgi no iestādes (administratīvas vai tiesu), kas izmeklē lietu, un neatkarīgi no lietas iznākuma <sup>(13)</sup>.

5.4.1.6 Iespēja, ka administratīva iestāde, kas iesaistīta tiesvedībā par pārkāpumu, varētu izvēlēties pierādījumu, kuram var piekļūt zaudējumu atlīdzināšanas prasības gaitā, izraisa šaubas un ir jāuzņemas atbildība par kritērijiem, saskaņā ar kuriem notikusi atlase.

5.4.1.7 Visbeidzot, pieņemot, ka tiesām jāsaņem īpašas un plašas pilnvaras šāda veida darbībām, ir jāpiekrīt, ka vienas no pusēm atteikums sniegt pierādījumus negatīvi ietekmētu pierādījumu novērtēšanu, ļaujot tiesai ņemt vērā šādu atteikumu, lai noteiktu, vai attiecīgais fakts ir pierādīts vai ne.

5.4.1.8 Cita iespēja lietās, kurās iesaistīti patērētāji, būtu pierādīšanas pienākuma apvērse, nosakot minēto pienākumu atbildētājam, t. i., ja konkurences iestāde atzinusi kādu darbību par konkurenci kropļojošu, atbildētājus varētu atbrīvot no kompensācijas maksāšanas par zaudējumiem tikai tad, ja ir pierādīts, ka konkrētā darbība neattiecas uz prasītājiem. Tādējādi tiek uzsvērts viens no galvenajiem principiem patērētāju aizsardzības jomā. Pat, ja dalībvalstu lielākā daļa uzskata, ka pierādīšanas pienākums ir prasītājam, ir arī izņēmumi, kad minēto pienākumu apvērš <sup>(14)</sup>, kā tas ir atsevišķos tiesu nolēmumos <sup>(15)</sup> <sup>(16)</sup>. Ja ir iepriekšējs nolēmums par to, ka izdarīts pārkāpums, tad pierādīšanas pienākuma apvērse nenoteikšana lietās par zaudējumu, kuru pamatā ir minētais pārkāpums, piedziņu būtu uzskatāma par pierādījumu nepienemamu dubultošanu, jo pierādījumi šādā gadījumā būtu jāsniedz nevis iestādei ar īpašām izmeklēšanas pilnvarām, bet gan cietušajai pusei, kas šādā veida lietās palielinātu informācijas asimetriju.

5.4.1.9 Uz pierādījumu sniegšanu attiecas arī jautājums par ekspertiem, kuru pakalpojumus bieži pieprasa, jo prasības par zaudējumu atlīdzināšanu ir sarežģītas. Pēc iespējas tomēr būtu jāizvairās no liela skaita ekspertu, kas varētu sniegt pretrunīgus atzinumus, jo tas neveicinās vēlamo tiesvedības efektivitāti. Saskaņā ar principu par plašu pilnvaru piešķiršanu tiesām, kas

<sup>(13)</sup> Skatīt konkurences iestāžu pilnvaras pieņemt lēmumus saskaņā ar Regulas Nr. 1/2003 5. pantu.

<sup>(14)</sup> Skatīt piemēru *Study on the conditions of claims for damages in cases of infringement of EC competition rules*, ko sagatavojuši Denis Waelbroeck, Donald Slater un Gil Even-Shoshan, 2004. gada 31. augusts (50. lpp. un tālāk).

<sup>(15)</sup> Padomes 2000. gada 22. decembra Regula (EK) Nr. 44/2001 par piekritību un spriedumu atzīšanu un izpildīšanu civillietās un komercielietās (OV L 12, 16.01.2001, 1. lpp.), EESK atzinums (OV C 117, 26.04.2006, 6. lpp.).

<sup>(16)</sup> Noteikumi par pierādīšanas pienākumu un tā apvērsi ir minēti jau Regulas Nr. 1/2003 2. pantā: "Jebkuros valstu vai Kopienas tiesas procesos Līguma 81. un 82. panta piemērošanai Līguma 81. panta 1. punkta vai 82. panta pārkāpuma pierādīšanas pienākums ir tai pusei vai iestādei, kas norāda uz iespējamo pārkāpumu. Uzņēmumam vai uzņēmumu apvienībai, kas vēlas izmantot Līguma 81. panta 3. punkta priekšrocības, ir pienākums pierādīt, ka minētā punkta nosacījumi ir izpildīti."

šajā sakarā jau tika aizstāvēts, gadījumos, kad puses nevar vienoties, tiesas kompetencē būtu iecelt ekspertus, pēc iespējas sadarbojoties ar administratīvajām konkurences uzraudzības iestādēm.

5.4.2 **Zaudējumu atlīdzināšana.** Galvenais jautājums ir izvērtēt privātpersonām nodarītos zaudējumus un noteikt to apmēru. DG SANCO (Veselības un patērētāju tiesību aizsardzības ģenerāldirektorāts) ir veicis pētījumu <sup>(17)</sup>, lai izstrādātu koncepciju par patērētājiem nodarītiem zaudējumiem, kā arī definīciju, ko varētu piemērot dažādās jomās, ieskaitot konkurenci. Minētais temats ir izraisījis plašu rezonansi, jo zaudējumu novērtējums ir atkarīgs no tirgus daļas, ko ietekmē neatļautā darbība. Katrā gadījumā privātpersonu ciesto zaudējumu apzināšana ir saistīta ar ārkārtīgi sarežģītām novērtēšanas problēmām, jo, kā zināms, bieži ir vieglāk novērtēt uzņēmumu gūtās priekšrocības no pretkonkurences vienošanās nekā šādas vienošanās radītos zaudējumus.

5.4.2.1 Svarīgi, lai tiesām būtu plašas pilnvaras, izskatot minētā veida prasības, bet taisnīga pieeja šķiet pietiekama, kaut arī sistēmas konsekvences dēļ, kā arī ņemot vērā tiesu prakses attīstības tendenci, ir jānosaka pamatnostādnes kritērijiem (taisnīguma konkrēta definīcija), ko izmanto, nosakot zaudējumu apmērus.

5.4.2.2 Cits jautājums šajā sakarā ir noilgums <sup>(18)</sup> tiesībām iesniegt prasību par zaudējumu atlīdzināšanu sakarā ar konkurences kropļošanu, jo zaudējumus nevar sākt aprēķināt, jo īpaši prasībās, kas iesniegtas pēc konkurences iestādes nolēmuma, pirms galīgā sprieduma par konkurences noteikumu pārkāpšanu, tādēļ ka tas varētu radīt turpmākas grūtības attiecībā uz piekļuvi pierādījumiem.

5.4.2.3 Visbeidzot ir jāpievēršas jautājumam par kompensācijas prasības juridisko raksturu, jo vairumā gadījumu uzņēmuma, kas pārkāpis noteikumus, un patērētāja līgumattiecību neesība apgrūtina prasības juridiskā pamata noteikšanu. Tādēļ noteikumu piemērošana saistībām, kas nav līgumsaistības <sup>(19)</sup>, veicinātu tādu zaudējumu atlīdzināšanas sistēmu izmantošanu, kuras dziļi iesakņojušās attiecīgās valsts tiesību aktos.

5.4.3 **Kopējās un individuālās zaudējumu atlīdzināšanas prasības** <sup>(20)</sup>. Saistībā ar zaudējumu atlīdzināšanu sakarā ar konkurences noteikumu pārkāpšanu un dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu grupveida prasības pilnībā atbilst atsevišķiem galvenajiem mērķiem. Te jāmin 1) zaudējumu faktiska

<sup>(17)</sup> Analīze par patērētājam nodarītu kaitējumu un visatbilstošākās metodes šī kaitējuma novērtēšanai (2005/S 60-057291).

<sup>(18)</sup> EKT 2006. gada 13. jūlija nolēmuma secinājumu 4. punkts apvienotajās lietās C-295/04 līdz 298/04 par ierobežojumu atcelšanu (*Giudice di pace di Bitonto* (Itālija) prejudiciāla nolēmuma pieprasījums — *Vinzenzo Manfredi/Lloyd Adriatico Assicurazioni SpA* (C-295/04), *Antonio Cannito/Fondiarria Sai SpA* (C-296/04) e *Nicolo Tricarico* (C-297/04), *Pasqualina Murgolo* (C-298/04)/*Assitalia SpA*. Atzīmēta šā nesēnā EKT nolēmuma nozīme attiecībā uz šādu gadījumu nostiprināšanu tiesu praksē.

<sup>(19)</sup> Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par tiesību aktiem, kas piemērojami saistībām, kas nav līgumsaistības (Roma II) — COM(2003) 427 galīgā redakcija.

<sup>(20)</sup> Ne Eiropas tiesību sistēmas, ne tiesiskais modelis vismaz valstu vairākumā, kurās pastāv savas tradicionālās sistēmas kompensācijas prasību iesniegšanai, neparedz tā saukto "kolēktīvo prasību" praksi, kādu paredz ASV likumdošana.

kompensēšana, atvieglojot zaudējumu atlīdzināšanas prasības, ko organizācijas iesniegušas cietušo patērētāju vārdā, tādējādi veicinot tiesiskuma īstenošanu, un 2) konkurenci kropļojošas rīcības novēršana un atturēšana no tās sakarā ar minētā prasību tipa lielāku sociālo ietekmi. Turklāt no noteikumu pārkāpēja viedokļa iespēja koncentrēt savu aizsardzību būtu ievērojams ieguvums izmaksu un efektivitātes ziņā.

5.4.3.1 Kopējā prasība būtībā nozīmē atzīt organizāciju spēju rīkoties saskaņā ar Direktīvu 98/27/EK <sup>(21)</sup> par patērētāju interešu aizsardzības izpildrakstiem. Kaut arī minētajā direktīvā par patērētāju aizsardzību, kuras pamatā ir organizāciju rīcības spējas savstarpējas atzišanas princips un šādu organizāciju paziņošana Komisijai <sup>(22)</sup>, nav paredzēta ne zaudējumu atlīdzība, ne kompensācija par kaitējumu, tā Eiropas līmenī deva iespēju atzīt dažādu iestāžu un organizāciju spēju uzsākt tiesas procesu un iesniegt prasības kopēju interešu vārdā <sup>(23)</sup>.

5.4.4 **Zaudējumu atlīdzināšanas finansēšana.** Zaudējumu atlīdzināšanas standartprakse liecina, ka tiesvedības izdevumiem ir preventīva ietekme. Pirmkārt, lieli izdevumi tiesvedības uzsākšanai var atturēt no lietas ierosināšanas, otrkārt, civilās tiesvedības ilglaicīgais raksturs minētos izdevumus palielina. Patērētāju organizācijas varētu apsvērt iespēju izveidot fondu kopējo prasību finansēšanai.

5.4.4.1 Pretējā gadījumā rodas risks, ka cietušās puses tiek izklaidētas individuālu, dažreiz niecīgu izdevumu dēļ, kas ārkārtīgi apgrūtina šāda veida lietu finansēšanu, savukārt atbildētājiem nav problēmu atrast līdzekļus savai aizstāvībai.

5.4.4.2 Pašreizējā prakse rāda, ka starpība izdevumos, ko sedz cietušās puses un uzņēmums vai uzņēmumu apvienība, kura pārkāpusi noteikumus, rada grūtības cietušajām pusēm. Tiek uzskatīts, ka pilnīga vai daļēja atbrīvojuma no tiesas izdevu-

miem paredzēšana prasītājiem lietās par zaudējumu atlīdzināšanu saistībā ar konkurences noteikumu pārkāpšanu, neierobežojot tiesības sodīt pusi, kuras rīcība ir nelabticīga, vai no izdevumu segšanas labvēlīga iznākuma gadījumā, ir līdzeklis, kā kompensēt asimetriju starp pusēm šāda veida lietās.

5.4.5 **Nodošanas aizstāvība un netiešā pircēja tiesības iesniegt prasību.** Šis aspekts ietver sarežģītu procedūru, jo zaudējumi, ko rada uzņēmuma veikta konkurenci kropļojoša darbība, var tālāk ietekmēt piegādes ķēdi vai pat galapatērētāju. Tas vēl vairāk apgrūtina prasību iesniegšanu par zaudējumu atlīdzināšanu, īpaši tādēļ, ka ir grūti pierādīt saikni starp zaudējumiem un konkurenci kropļojošu rīcību. Tā kā to ir grūti pierādīt, nodošanas aizstāvība tiek izslēgta no zaudējumu atlīdzināšanas.

5.4.6 **Piekritība un piemērojamie tiesību akti.** Briseles konvencija attiecas uz lietu izskatīšanas piekritību, kā arī uz spriedumu izpildi civillietās un komerclietās. Vēlāk ar Regulu Nr. 44/2001 ES tika noteikti piemērošanas noteikumi pārrobežu strīdu gadījumā. Tādējādi var atrisināt lielāko daļu no piemērošanas grūtībām prasībās par zaudējumu atlīdzināšanu sakarā ar konkurenci kropļojošu rīcību. Kopējā prasība konkurences noteikumu pārkāpšanas rezultātā radušos zaudējumu atlīdzināšanai ir iedibināta prakse tikai nedaudzās dalībvalstīs, un, lemjot par minētās iespējas lietderību, ir jāņem vērā šādas prasības īpatnības, jo īpaši attiecībā uz tiesas piekritību un piemērojamajiem tiesību aktiem. Prasītāju un atbildētāju ieguvumi tiesas izmaksu ziņā, kā arī šāda veida lietu efektivitāte ir panākama tikai noteikumu konsekventas piemērošanas gadījumā, kas nozīmē, ka prioritāte jāpiešķir tiesas valsts likumiem. Informācijas pieejamība ne tikai par iestādēm, kas ir kompetentas iesniegt šāda veida prasības, bet arī par iesniegtajām prasībām un attiecīgajiem nolēmumiem būtu svarīgs solis konkurences politikas reālai piemērošanai privātajā jomā.

Briselē, 2006. gada 26. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas  
priekšsēdētājs  
Dimitris DIMITRIADIS

<sup>(21)</sup> Eiropas Parlamenta un Padomes 1998. gada 19. maija Direktīva 98/27/EK par patērētāju interešu aizsardzības izpildrakstiem.

<sup>(22)</sup> Skatīt Komisijas paziņojumu par patērētāju interešu aizsardzības izpildrakstiem attiecībā uz kompetentām iestādēm, kas var iesniegt prasības saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 98/27/EK 2. pantu, kurā uzskaitītas 276 iestādes (OV C 39, 16.02.2006, 2. lpp.).

<sup>(23)</sup> "(...) kopējās intereses nozīmē intereses, kas neietver to indivīdu interešu uzkrāšanu, kuriem pārkāpums ir radījis kaitējumu, un tā kā tas neskar atsevišķas prasības, ko iesniedz indivīdi, kuriem pārkāpums ir radījis kaitējumu;" Skatīt Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 98/27/EEK 2. apsvērumu.